

УДК 65.012.8 (477)

Большотенко І. В.

Університет економіки та права «КРОК»

ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто сутність та зміст економічних інтересів суб'єктів аудиторської діяльності як об'єкту економічної безпеки. Здійснено смисловий аналіз економічних інтересів суб'єкта аудиту та взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища.

Ключові слова: економічні інтереси, економічна безпека, об'єкт захисту, суб'єкти зовнішнього середовища.

Постановка проблеми. Життєздатність будь-якого суб'єкта господарювання обумовлюється реалізацією його життєво важливих інтересів, головними з яких є виживання, функціонування та розвиток. Передумовою виникнення економічних загроз виступає, насамперед, конфлікт інтересів між суб'єктом господарської діяльності та діями чинників зовнішнього та внутрішнього середовища його життєдіяльності. Специфіка функціонування суб'єкту аудиту полягає в тому що, в процесі здійснення діяльності аудиторська фірма вступає у взаємодію зі значною кількістю учасників бізнес-процесів, до яких належать не тільки замовники аудиторських послуг, постачальники ресурсів, регуляторні органи, а й широке коло користувачів фінансової звітності, професійні організації, громадськість. У зв'язку з цим економічні інтереси суб'єкта аудиту характеризуються багатовекторністю та різноплановістю. Тому з'ясування, вивчення та аналіз економічних інтересів суб'єкта аудиту є важливим завданням для забезпечення його економічної безпеки. Щоб захищати економічні інтереси, потрібно їх розуміти та сприймати як об'єкт захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних наукових дослідженнях домінує позиція розгляду економічної безпеки як стану захисту підприємства від загроз. Проте, деякі науковці розглядають економічну безпеку підприємства як стан захищеності його економічних інтересів. Так, А.Г. Шаваєв, А.Т. Багаутдінов дають наступне визначення: «Економічна безпека підприємства – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань та окремих осіб, здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, зберігати стабільність функціонування та розвитку підприємства відповідно з його статутними цілями» [1, с. 67]. Такої ж думки дотримуються Т.В. Кузнєцова, Л.А. Шергіна, визначаючи економічну безпеку підприємства як «захищеність життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, організація якої здійснюється адміністрацією й колективом підприємства шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного й соціально-психологічного характеру» [2, с. 154]. Л.Г. Шемаєва виходить із розуміння економічної безпеки суб'єкта господарювання як «його здатності реалізувати власні стратегічні економічні інтереси при певних зовнішніх умовах завдяки захисту від існуючих і потенційних загроз та використанню можливостей, що надає зовнішнє середовище» [3, с. 12]. Колектив науковців Східноукраїнського університету імені В. Даля наголошують на визначальній ролі економічних інтересів для економічної безпеки підприємства, розглядаючи її, як

міру гармонізації в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ними суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства [4, с. 87].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Аналіз наукових джерел свідчить, що під час дослідження феномену економічної безпеки суб'єктів господарювання, економічні інтереси розглядаються в контексті причинно-наслідкового ланцюга: економічні інтереси – економічні загрози – економічна безпека. При цьому основна увага науковців зосереджена на з'ясуванні сутності та змісту загроз. Категорія «економічні інтереси» розглядається переважно з позиції кінцевої мети забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Проте, сутність та зміст економічних інтересів як об'єкту захисту на сьогодні недостатньо досліджені.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є з'ясування сутності та змісту економічних інтересів суб'єктів аудиторської діяльності як об'єкту безпеки.

Для досягнення поставленої мети вирішували наступні завдання:

- розглядали поняття потреб та економічних інтересів в контексті проблем економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності;
- з'ясували сутність та зміст економічних інтересів суб'єктів аудиту як об'єкту безпеки;
- здійснювали смисловий аналіз комплексу економічних інтересів суб'єкта аудиту та взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Економічний інтерес розглядається вченими як реальний, зумовлений відносинами власності та принципом економічної вигоди мотив і стимул соціальних дій щодо задоволення динамічних систем індивідуальних потреб суб'єктів господарської діяльності [5, с. 2]. Реалізація економічних інтересів господарюючого суб'єкта відбувається через механізм забезпечення певних потреб, стає незадоволення яких створює джерело небезпеки для різних рівнів ієрархії соціально-економічних систем. Різноманіття потреб аудиторської компанії як господарюючого суб'єкта потрібно певним чином структурувати. Для цього скористуємося підходом, запропонованим О.С. Шнирко [6, с. 94-100], та побудуємо ієрархію потреб суб'єкта аудиторської діяльності, застосувавши п'ятирівневу класифікацію за аналогією із пірамідою потреб людини А. Маслоу (рисунком).

Перший рівень потреб суб'єктів аудиту – ресурсно-технологічний, який пов'язаний із забезпеченням аудиторської компанії необоротними активами, оборотними коштами, робочою силою, сучасними засобами обробки інформації, доступу до новітніх технологій збору та обробки інформації. Незадоволеність потреб цієї групи, насам-

перед, загрожує економічній безпеці на мікрорівні, тобто впливає на стан економічної безпеки конкретного суб'єкту аудиту. Проте, ймовірність поширення таких загроз в межах галузево-секторального рівня зростає через зниження конкурентоспроможності аудиторських компаній, уповільнення темпів росту ринку аудиторських послуг, неможливості поширення досвіду застосування сучасних технологій аудиту в рамках співпраці між аудиторами в професійних організаціях.

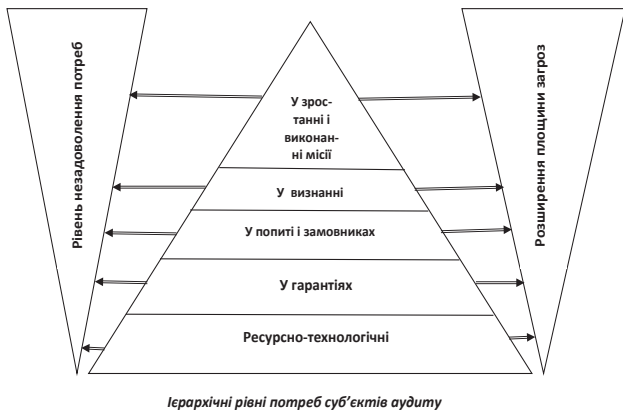

Рис. Ієрархія незадоволених потреб суб'єктів аудиту
Джерело: скомпоновано автором на підставі [54, с. 96]

Другий рівень потреб у гарантіях безпосередньо пов'язаний з нормами чинного законодавства та їх дотриманням в межах правового поля держави. Незадоволеність таких потреб супроводжується негативними наслідками зростання кількості тінювих підприємницьких структур, посиленням тенденції вибіркового правосуддя, зростання корупційності владних структур. Всі ці явища значно погіршують бізнес-клімат та знижують ступінь довіри користувачів до достовірності інформації.

Потреби третього рівня обумовлені наявністю достатньої кількості замовників та попитом на аудиторські послуги. У випадку сталого незадо-

волення зазначених потреб відбувається зниження інтенсивності діяльності суб'єкту аудиту аж до повного її згорання. Негативні наслідки відбиваються як на мікрорівні, так і на мезорівні. Внаслідок відсутності попиту на певний вид аудиторських послуг можуть бути ліквідовані вузько профільовані аудиторські компанії, що змінить конкурентні позиції аудиторських фірм на ринку. За посилення масштабності зазначеної незадоволеності в межах всієї країни функціонування інституту незалежного аудиту може опинитися під загрозою зникнення.

Потреби у визнанні стимулюють суб'єктів аудиторської діяльності підвищувати якість надаваних аудиторських послуг, шукати новітні технології зниження інформаційного ризику для учасників бізнес-процесів, працювати над рівнем відповідності національної практики аудиту світовим стандартам.

На задоволення вищого рівня потреб, пов'язаних з економічним зростанням, спрямовуються зусилля керівництва аудиторської компанії через механізми реінвестування прибутку, розширеного відтворення, диверсифікації аудиторських послуг. Виконанням місії аудиту як інституту громадської відповідальності залежить від задоволеності потреб всіх перерахованих нижніх рівнів.

По мірі зростання незадоволеності потреб відбувається розширення площини загроз економічній безпеці суб'єкта аудиторської діяльності. Проте, наявність потреби як такої, не означає, що її можна задовольнити. Усвідомлення суб'єктом аудиту необхідності в задоволенні потреби як конкретної мети діяльності породжує економічні інтереси. Саме економічні інтереси спрямовують свідому діяльність суб'єкта аудиту на задоволення потреб. Можна сказати, що економічні інтереси є породженням та соціальним проявом потреб. Засоби задоволення потреб відбивають причину та форму прояву економічних інтересів. В свою чергу, економічні інтереси завжди відображають динаміку та рівень задоволення потреб.

Ступінь реалізованості економічних інтересів суб'єктів аудиту визначається його взаємодією із

Таблиця

Смисловий аналіз економічних інтересів суб'єктів аудиту з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища

Економічні інтереси суб'єктів аудиту		Економічні інтереси суб'єктів зовнішнього середовища	
Рівень потреб	Зміст економічних інтересів	Суб'єкт зовнішнього середовища	Зміст економічних інтересів
1 рівень Ресурсно-технологічні потреби	забезпечення в достатньому обсязі корпоративними ресурсами; доступ до новітніх технологій аудиту; обмін досвідом шляхом співпраці в професійних організаціях	Аудиторські компанії - конкуренти	цивілізована конкурентна боротьба за корпоративні ресурси, за доступ до новітніх технологій аудиту; обмін досвідом шляхом співпраці в професійних організаціях
		Постачальники цінностей та послуг	виконання договірних відносин, своєчасна оплата за поставлені матеріальні цінності та надані послуги
2 рівень Потреби у гарантіях	стабільність норм законодавства з регулювання аудиторської діяльності; відсутність вибіркового правосуддя та криміналізації бізнес-середовища; неупереджене ставлення з боку АПУ під час дисциплінарних розглядів та контролю якості аудиторських послуг	Аудиторська палата України	нормативно - правове регулювання аудиторської діяльності; контроль якості аудиторських послуг;
		Органи державної влади та управління	нормативно-регуляторні та контрольні заходи щодо здійснення суб'єктами аудиту підприємницької та аудиторської діяльності;
3 рівень Потреби у попиті і замовників	збільшення кількості замовників та обсягу аудиторських послуг; забезпечення високої якості аудиторських послуг; формування позитивної репутації у замовників аудиту	Аудиторські компанії - конкуренти	цивілізована конкурентна боротьба за замовника аудиторських послуг;
		Замовники та споживачі аудиторських послуг	виконання договірних умов, довіра до висновків аудиту, задоволеність якістю аудиторських послуг

4 рівень Потреби у визнанні	досягнення лідерських позицій на вітчизняному ринку аудиторських послуг; формування позитивної репутації у користувачів фінансової звітності; визнання на міжнародному ринку аудиторських послуг;	Користувачі фінансової звітності підприємств	впевненість в достовірності результатів аудиту та належній якості аудиторських послуг;
		Єврокомісія, Комітет з міжнародної практики аудиту МФБ	відповідність національного законодавства у сфері аудиторської діяльності європейським вимогам;
5 рівень Потреби у зростанні та виконанні місії	диверсифікація аудиторської діяльності; нарощування обсягів аудиторських послуг; зниження інформаційного ризику для учасників бізнес-процесів соціальна відповідальність перед громадськістю за довіру до результатів аудиту	Професійні організації бухгалтерів та аудиторів	популяризація та підвищення ролі професії аудитора в суспільстві та бізнес-середовищі; формулювання етичних стандартів професії; розробка альтернативних шляхів розв'язання проблем застосування міжнародних стандартів аудиту в Україні

Джерело: Авторська розробка

суб'єктами зовнішнього середовища, насамперед, наявністю протиріч та суперечностей, що породжують конфлікт інтересів. Виходячи з цього, необхідно здійснити смисловий аналіз формулювань інтересів на основі їхнього зіставлення, результати якого подано в таблиці.

Призначення смислового аналізу економічних інтересів суб'єкта аудиту та взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища полягає у встановленні відповідності інтересів, з'ясуванні можливостей розширення сфер збігу інтересів, визначенні характеру виявлених протиріч та пошуку шляхів їхнього усунення.

За даними проведеного аналізу, спостерігаємо відповідність інтересів між суб'єктом аудиту та професійними організаціями щодо популяризації та підвищення ролі професії аудитора в суспільстві та бізнес-середовищі, між замовниками аудиторських послуг й користувачами фінансової звітності щодо формування довіри до результатів аудиту та належного рівня якості аудиторських послуг. Наявні протиріччя між суб'єктами аудиту та Аудиторською палатою України щодо регулювання аудиту та здійснення контролю за якістю аудиторських послуг. Найбільш гострі суперечності спостерігаються у взаємовідносинах між суб'єктами

аудиту в процесі здійснення конкурентної боротьби за наявні корпоративні ресурси та за замовників аудиторських послуг. Результати смислового аналізу є основою пошуку напрямків збалансування економічних інтересів суб'єкта аудиту та взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища. При цьому слід врахувати, що економічні взаємовідносини між ними складаються так, що для реалізації власних інтересів кожний повинен створювати умови для реалізації інтересів інших.

Висновки. Таким чином, з'ясовано сутність та зміст економічних інтересів суб'єктів аудиту як об'єкт захисту. Оскільки економічний інтерес є породженням та соціальним проявом потреби, економічні інтереси суб'єктів аудиту сформульовано, виходячи із структурованої класифікації рівнів потреб суб'єктів аудиторської діяльності.

Ступінь реалізованості економічних інтересів суб'єктів аудиту визначається його взаємодією із суб'єктами зовнішнього середовища, насамперед, наявністю протиріч та суперечностей, що породжують конфлікт інтересів. З метою встановлення відповідності інтересів та визначення характеру протиріч здійснено смисловий аналіз економічних інтересів суб'єкта аудиту та взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища.

Список літератури:

1. Экономическая безопасность: энциклопедия / [А. Г. Шаваев, А. Т. Багаутдинов и др.] – М. : Правовое просвещение, 2001. – 510 с.
2. Кузнецова Т. В., Шергіна Л. А. Система забезпечення економічної безпеки на рівні підприємства / Т. В. Кузнецова, Л. А. Шергіна // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Випуск 3 (55). – Серія «Економіка». – 2011. – С. 153-158.
3. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища : автореф. дис. ... док. екон. наук : 21.04.02 / Л. Г. Шемаєва ; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». – К., 2010. – 42 с.
4. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : монография / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К. : Либра. 2003. – 280 с.
5. Франчук В. І. Корпоративні інтереси як об'єкт безпеки / В. І. Франчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – № 2. – 2009. – С. 1-8.
6. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект : монографія / О. С. Шнипко. – К. : Генеза, 2006. – 288 с.

Большотенко И. В.

Университет экономики и права «КРОК»

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНТЕРЕСЫ КАК ОБЪЕКТ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТОВ АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Резюме

Рассмотрены сущность и содержание экономических интересов субъектов аудиторской деятельности как объект экономической безопасности. Проведен смысловой анализ экономических интересов субъекта аудита и взаимодействующих с ним субъектов внешней среды.

Ключевые слова: экономические интересы, экономическая безопасность, объект защиты, субъекты внешней среды.

Bolbotenko I. V.

University of Economics and Law

ECONOMIC INTERESTS AS A SUBJECT OF ECONOMIC SECURITY AUDIT OF SUBJECTS

Summary

We consider the nature and content of the economic interests of auditing as an object of economic security. Conducted a semantic analysis of the economic interests of the subject of audit and interacting with them the subjects of the environment.

Key words: economic interests, economic security, facility security, the subjects of the environment.